

Raport asupra săpăturilor arheologice de la Cîrcea

S-au continuat săpăturile arheologice în punctul „Viaduct” urmărindu-se identificarea șanțului de protecție în partea de nord a așezării Cîrcea faza IV (Starčevo IV), și obținerea de noi date stratigrafice. Au fost deschise astfel două secțiuni : S XXVII lungă de 10 m și lată de 2 m în prelungirea aceleiași secțiuni săpată în anul 1978 și secțiunea XXVIII lungă de 16 m și largă tot de 2 m, perpendiculară pe capătul de sud al secțiunii XXIII din anul 1977.

Săpăturile efectuate în S XXVIII din zona centrală a așezării ne-au oferit situații arheologice complexe și variate. Observațiile stratigrafice au precizat următoarea succesiune de locuire : Deasupra solului viu se găsește stratul de locuire neolitic, gros de 0,70 m, ce cuprinde trei niveluri : (Cîrcea III, IV și Dudești-Vinča), un strat din epoca bronzului, gros de 0,40 m (Verbicioara IV și V), stratul daco-roman gros de 0,10 m acoperit de stratul vegetal. În cadrul S XXVIII au putut fi observate 4 complexe arheologice

(fig. 1/1). Groapa nr. 1 de formă rotundă și cu diametrul de 1,35 m a fost săpată la 0,65 m, față de nivelul antic și aparține primei etape a fazei ceramicii policrome (Cîrcea IV). Un complex ce cuprindea o suprafață de circa 12 m² era compus dintr-o locuință, o groapă de lut folosită ulterior ca groapă menajeră, un cuptor de ars oale neolitic cu două gropi de scos lut (fig. 1/1). Al treilea complex format dintr-o locuință (groapa 5) intersecta locuința (groapa 6) din etapa anterioară. Ea era suprapusă de un cuptor și o grupare din chirpic cu diametrul de 1 m care reprezentau al patrulea complex corespunzător ultimei etape de evoluție a fazei cu ceramică policromă (fig. 1/1). Cele două pietre de rîșniță descoperite la 0,20 m deasupra solului viu din cadrul aceleiași secțiuni indică în același timp nivelul de călcare al celei mai vechi etape a fazei ceramicii policrome. Fragmentele ceramice descoperite în groapa nr. 1 oglindesc cel mai bine caracteristicile acestei prime etape. Pasta ceramicii

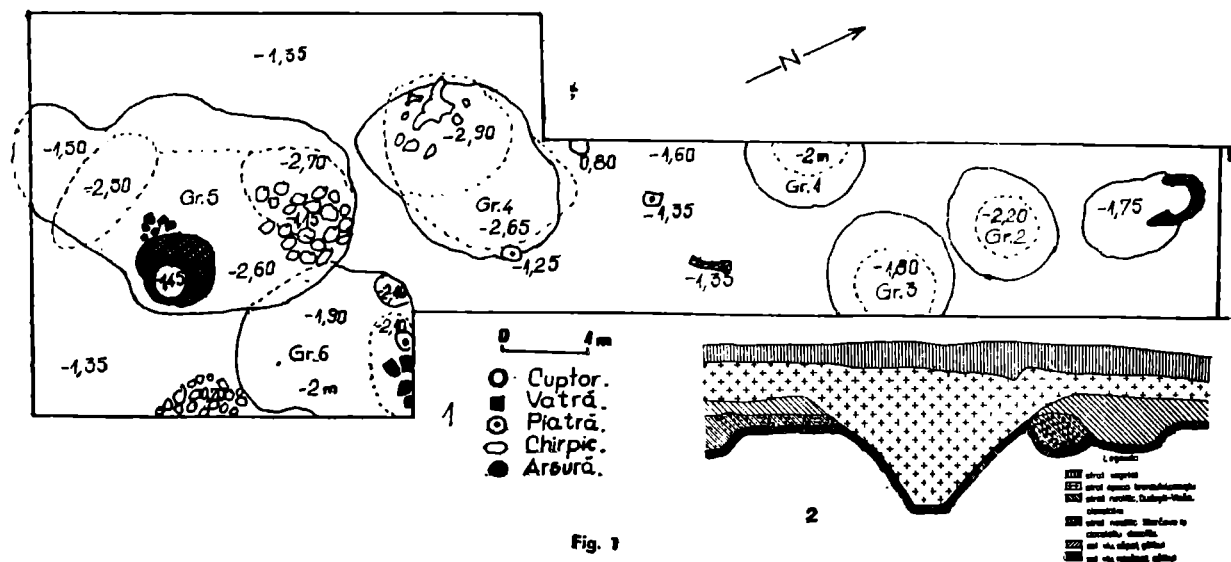

Fig. 1. Cîrcea „Viaduct”. 1 planul secțiunii XXVIII, 2 profilul secțiunii XXVII.

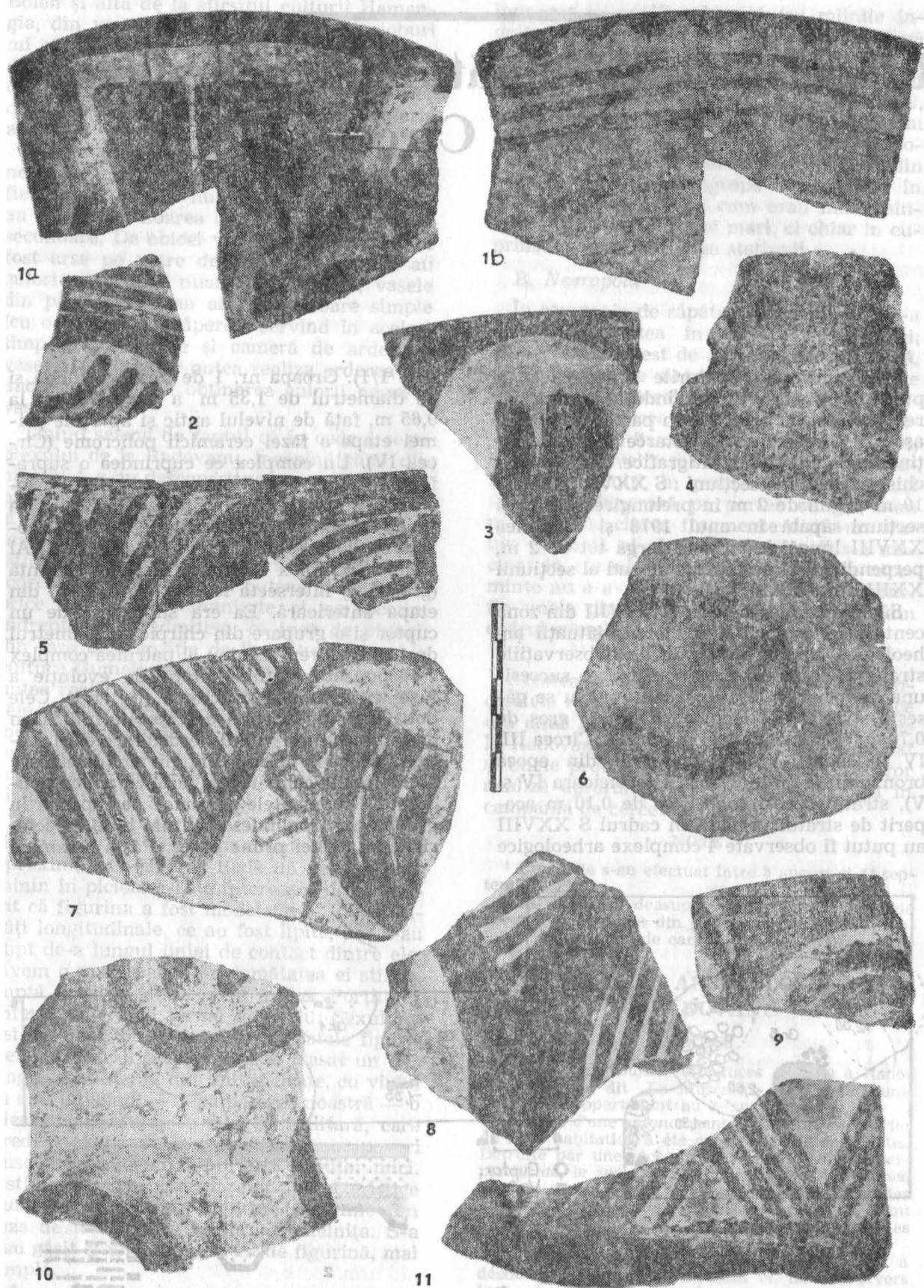

Fig. 2. Cîrcea „Viaduct”. 1—11 ceramică pictată polierom.

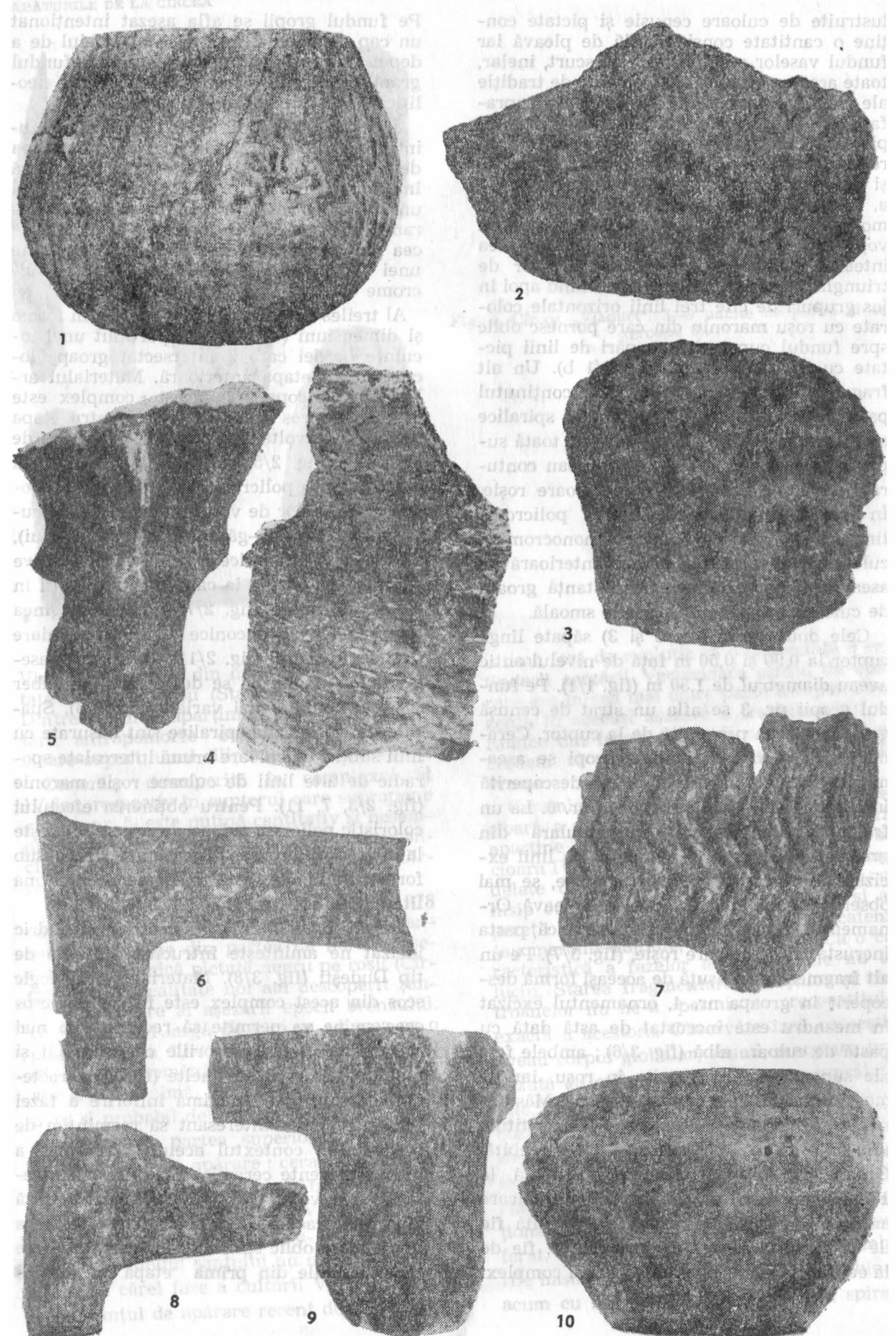

Fig. 3. Cîrcea „Viaduct”. 1—10 ceramică din faza Cîrcea IV

lustruite de culoare cenușie și pictate conține o cantitate considerabilă de pleavă iar fundul vaselor semisferice este scurt, inelar, toate acestea constituind elemente de tradiție ale fazei Starčevo III (Circea III). Pe suprafața exterioară cu fondul de culoare crem se pictează cu benzi late de culoare brună cu reflexe castanii crușind motive unghiulare și linii curbe din culoarea fondului (fig. 2/1 a, 1 b). Pentru obținerea efectului coloristic motivele crușate sînt acoperite parțial cu vopsea de culoare roșie închisă. Marginea interioară este ornamentată cu un șir de triunghiuri mici pictate brun, urmînd apoi în jos grupuri de cîte trei linii orizontale colorate cu roșu maroniu din care pornesc oblic spre fundul cupei alte grupări de linii pictate cu aceeași culoare (fig. 2/1 b). Un alt fragment de cupă cu pleavă în conținutul pastei este ornamentat cu motive spiralice realizate prin benzi late ce cuprind toată suprafața vasului. Ele sînt însoțite sau conturate de altele mai subțiri de culoare roșie. În același complex al ceramicii policrome timpurii s-a găsit un fragment monocrom de culoare roșie pictat pe partea interioară de asemenea monocrom cu o substanță groasă de culoare neagră cu aspect de smolă.

Cele două gropi (nr. 2 și 3) săpate lîngă cuptor la 0,90 și 0,50 m față de nivelul antic aveau diametrul de 1,50 m (fig. 1/1). Pe fundul gropii nr. 3 se afla un strat de cenușă gros de 0,20 m provenită de la cuptor. Ceramica descoperită în ambele gropi se aseamănă sub toate aspectele cu cea descoperită în cuptor și locuința din groapa nr. 6. La un fragment de mîsuță triunghiulară din groapa 2, lustruit și ornamentat cu linii excizate în zigzag de culoare cenușie, se mai observă încă în spîrtură urme de pleavă. Ornamentul excizat mai păstrează încă pasta încrustației de culoare roșie, (fig. 3/7). Pe un alt fragment de mîsuță de aceeași formă descoperit în groapa nr. 4, ornamentul excizat în meandru este încrustat de astă dată cu pastă de culoare albă (fig. 3/6); ambele fețe ale suportului sînt vopsite în roșu, iar pe margini s-a dat cu o culoare galbenă. Mîsuța-suport, ornamentată cu atîta grijă, constituie un obiect cu o semnificație deosebită. Groapa nr. 4, de formă ovală, săpată la 1,50 m adîncime față de nivelul de călcare antic, era umplută cu cenușă provenită fie de la locuința vecină (groapa nr. 6), fie de la cuptorul de ars oale ale aceluiași complex.

Pe fundul gropii se afla așezat intenționat un cap de bovin (fig. 1/1). Obiceiul de a depune un cap de bou sau de cerb pe fundul gropii l-am întîlnit frecvent în așezarea neolitică de la Circea sau în alte așezări.

În interiorul gropii nr. 6, respectiv a locuinței săpată parțial, a fost identificată groapa de par, iar într-o alveolă urmele de vatră împreună cu o piatră de rîșniță (fig. 1/1) și un picior de vas antropomorf (fig. 3/5). Ceramica descoperită în locuință, împreună cu cea din gropile descrise mai sus, aparține unei etape evolute ale fazei ceramice policrome Circea IV (fig. 2/2, 3, 8, 9).

Al treilea complex, groapa nr. 5, prin formă și dimensiuni (4×3 m) a aparținut unei locuințe bordei care a intersectat groapa locuinței din etapa anterioară. Materialul arheologic descoperit în acest complex este foarte numeros și caracteristic pentru etapa maximei dezvoltări a ceramicii policrome de la Circea (fig. 2/5, 6, 7, 10, 11). În această etapă pictura policromă se extinde pe majoritatea formelor de vas. Fondul pictat de culoare mai ales alb-gălbui (culoarea untului), al cupelor semisferice este pictat cu motive spiralice prevăzute la capăt cu terminații în formă de ghiare (fig. 2/7, 10) iar marginea castroanelor bitronconice cu motive liniare dispuse în unghi (fig. 2/11). Pe corpul vaselor bombate spirala se desfășoară mai liber și în combinații mai variate (fig. 2/6). Spațiile dintre benzile spiralice sînt hașurate cu linii subțiri de culoare brună intercalate sporadic de alte linii de culoare roșie maronie (fig. 2/3, 7, 11). Pentru obținerea efectului coloristic policrom culoarea roșie se folosește la întîmplare între spațiile rămase libere, sub formă de puncte, pete mici uneori în forma literei S sau Z (fig. 2/5, 7, 11).

Pe un picior de mîsuță motivul meandric incizat ne amintește intrucitva de cele de tip Dudești (fig. 3/8). Materialul arheologic scos din acest complex este foarte numeros ceea ce ne va permite să reconstituim mai toate formele și categoriile ceramice cît și numeroase tipuri de unelte (fig. 4) caracteristice etapei de maximă înflorire a fazei Circea IV. Este interesant să reamintim de prezența în contextul aceluiași complex a unor fragmente ceramice răscolite din nivelurile mai vechi (fig 2/4) cum ar fi o buză mică de strachină de culoare roșie cu buza trasă brusc oblic spre interior asemănătoare cu străchinile din prima etapă a culturii

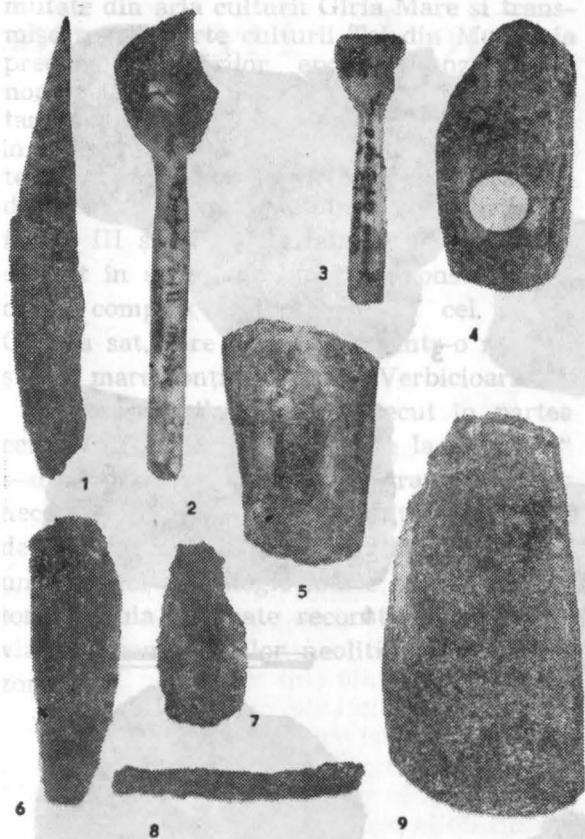

Fig. 4. Circea „Viaduct“. 3—9 unelte de piatră și os (groapa 5).

Vinča A, provenit din nivelul ceramicii pictate negru pe roșu (Starčevo, III Miložić). Dintre resturile aparținând a două reprezentări antropomorfe evidențiem două picioare-suport, unul cilindric iar celălalt plat.

Ceramica descoperită în complexul al IV-lea, respectiv în cuptorul care suprapune groapa nr. 5, este puțină cantitativ și nesemnificativă pentru a putea trage unele concluzii referitoare la ultima etapă a fazei Circea IV.

Prelungind secțiunea XXVII din anul 1978 cu încă 10 m intenționăm să identificăm șanțul de protecție din partea de nord a așezării cu ceramică pictată negru pe roșu (Circea III). În realitate noi am descoperit șanțul de apărare al așezării epocii bronzului. Gura șanțului largă de 4 m se adîncea ca o pîlnie pînă la 1,60 m față de nivelul antic (fig. 1/2). Asemănător cu cel descoperit în așezarea eponimă, șanțul proteja partea de nord și probabil de vest a așezării. Obiectele descoperite în partea superioară a umpluturii șanțului de apărare : ceramică, brăzdar din corn (fig. 5/3) și un ac de bronz cu capul lătit și răsucit aparțin fazei Verbicioara IV. Puținele fragmente ceramice atipice descoperite pe fundul șanțului nu ne-au permis a clarifica cărei faze a culturii Verbicioara ar servi șanțul de apărare recent descoperit. În

ultima fază de evoluție ca o consecință a extinderii așezării Verbicioara șanțul de apărare era în cea mai mare parte astupat. Prezența în aceeași așezare a fragmentelor ceramice din fazele timpurii ne determină să credem că șanțul a fost săpat în această vreme.

Ceramica descoperită în umplutura superioară a șanțului de apărare (fig. 5/1—12) aparține sub toate aspectele fazei Verbicioara IV. Toate categoriile ceramice sînt modelate dintr-o pastă de lut amestecată cu nisip cu pietricele mici în compoziție și au pereții de culoare cenușie, mai rar cafenie sau maronie-gălbuie, bine neteziți. Ca o caracteristică a fazelor anterioare ele nu au luciu. Starea fragmentară a ceștilor și castroanelor nu ne-a permis o reconstituire exactă a acestora. Observăm însă că ceștile aveau corpul globular, scund, marginea prevăzută cu colțuri iar tortile ușor supraînălțate. Un fragment de toartă se termină cu buton. În tehnica ornamentației se foloseau concomitent incizia și înțepăturile succesive executate fin. Repertoriul motivistic este variat. Dintre toate motivele decorative tradiționale, olarii din faza Verbicioara IV au preferat, în continuare, triunghiurile și romburile hașurate (fig. 5/1, 2, 4, 11, 12) combinate acum cu noi motive ca : meandru, spirala,

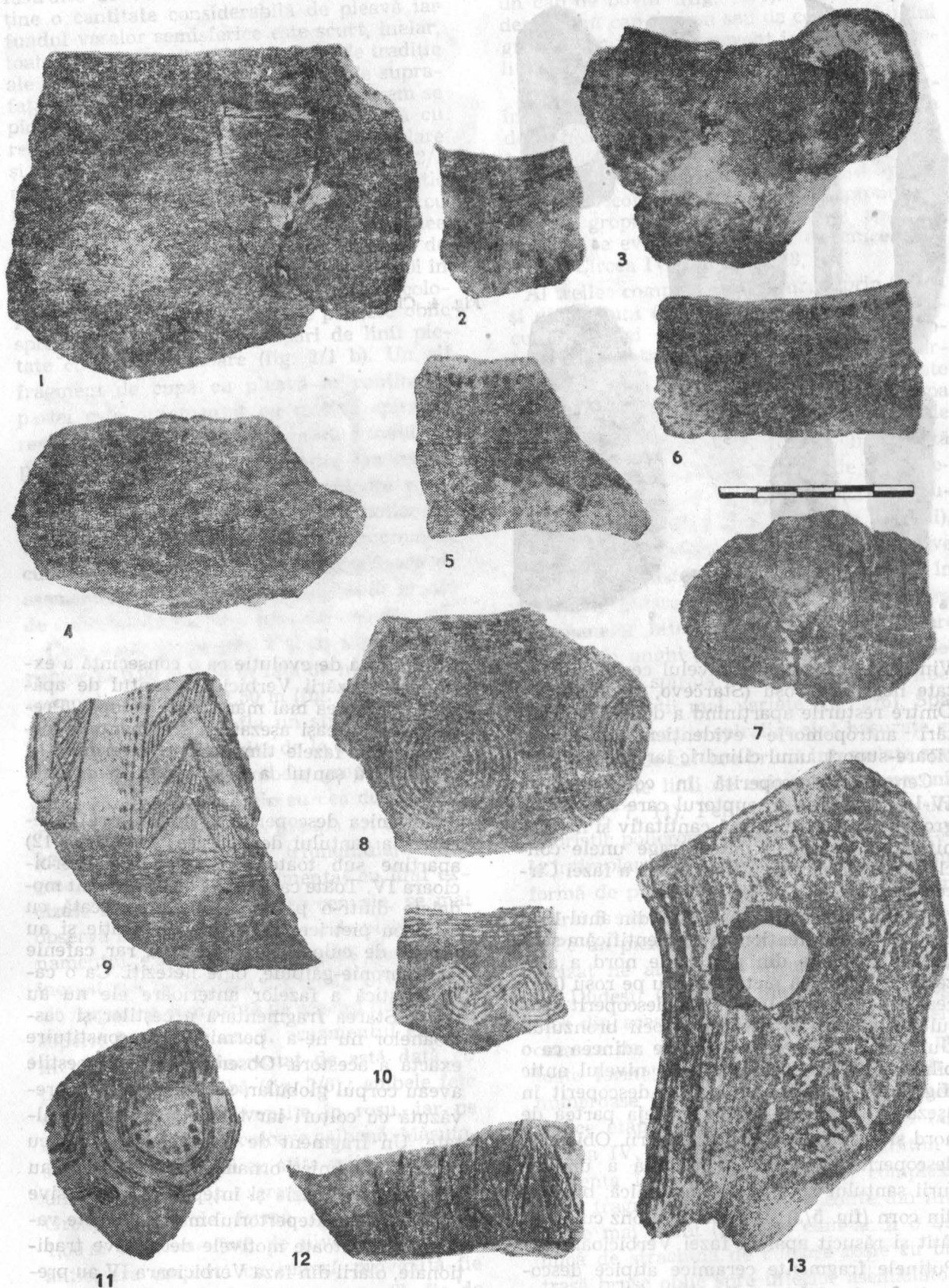

Fig. 5. Cîrcea „Viaduct”. 1—12 ceramică din epoca bronzului (Verbișoara IV); 13 brăzdar din corn (Verbișoara IV).

semicercul, cîrligele spiralice și cercul solar (fig. 5/7—11). Acestea din urmă sînt împrumutate din aria culturii Gîrla Mare și transmise mai departe culturii Tei din Muntenia precum și așezărilor epocii bronzului din nord-vestul Bulgariei. Maniera de ornamentare a ceramicii Verbicioara IV descoperită în șanțul de apărare de la „Viaduct” ne amintește întrucîtva de cea folosită la ceramica descoperită în așezările din aria culturii Tei, fazele III și IV. Materialul arheologic descoperit în șanțul de apărare constituie al doilea complex arheologic după cel de la Govora sat, care îmbogățește într-o măsură și mai mare conținutul fazei Verbicioara IV.

Prin săpăturile de anul trecut în partea centrală a așezării neolitice de la „Viaduct” s-au obținut noi date stratigrafice atît de necesare pentru explicarea ultimelor etape de evoluție ale neoliticului timpuriu, cît și un material arheologic foarte bogat, cu ajutorul căruia se poate reconstitui modul de viață al comunităților neolitice din această zonă.

BERICHT ÜBER DIE ARCHAEOLOGISCHE AUSGRABUNGEN VON CÎRCEA

— ZUSAMMENFASSUNG —

Die Ausgrabungen effectuirt in der Zentralzone der Neolithikumssiedlungen von „Viaduct” Cîrcea, haben uns neue stratigraphische Lagen gebietet, 6 Gruben (Abb. 1) mit Polychromkeramik und ein Schutzgraben aus der Bronzezeit (Verbicioara IV). Die Neolithikumsschichte 0,70 m dick, fasst 3 Niveaus: Cîrcea III, Cîrcea IV, (Polychromkeramikphase) und Dudești—Vinča. Die Neolithikumsschichte ist übereinanderliegend von der Bronzezeitschichte (Verbicioara Kultur), dick von 0,40, worüber sich die Dakisch-romanische Schichte befindet von 0,30 m Dicke.

Das archäologisches Material entstammend aus den 6 Gruben ist sehr reich und vertretend für alle Phasenstappen mit Polychromkeramik (Abb. 2, 3). Die Gestelltschehen ornamentiert mit Zickzacklinien oder Mäander, inkrustiert mit weisser oder roter Paste (Abb. 3/7), erinnern uns an dieselbe Technik benützt später von den Kulturträgern Dudești—Vădastra.

Das Schutzgraben der Verbicioara Kultur (Abb. 1/2) ist ähnlich dem aus der eponimen Siedlung (1,60 m Tiefe). Die entdeckten Sachen in der Grabenfülle gehören der Verbicioara — Phase IV (Abb. 5).